

Twee tentoonstellingen met een hoofdrol voor Los Angeles in Frankrijk

L.A. blijft intrigeren

Los Angeles (L.A.) is momenteel weer een magneet voor kunstenaars. Misschien is dat de reden waarom de ontspannen tegenhanger van New York centraal staat in twee Franse musea. In het MAC in Lyon strijkt een dwarsdoorsnede van de L.A.-scene neer. La Panacée in Montpellier, waar Nicolas Bourriaud tegenwoordig de scepter zwaait, zoomt in op die andere exponent uit L.A.: filmmaker David Lynch en zijn invloed op de beeldende kunst.

Nanda JANSSEN

‘Los Angeles. A Fiction’ past in een rijtje met ‘landententoonstellingen’ dat het MAC organiseert. Een speciale reden waarom Los Angeles nu onder handen wordt genomen geeft het museum niet, maar ligt mogelijk in het feit dat de stad opnieuw in de belangstelling staat en vele kunstenaars, waaronder Franse, zich er weer vestigen. Haar roemruchte verleden spreekt dan ook tot de verbeelding. Sinds de jaren vijftig vond telkens een nieuwe generatie kunstenaars er voet aan de grond. Alhoewel de meeste kunstenaars uren op de surfplank doorbrachten, ‘so the story goes’, hielden ze genoeg tijd over om kunststromingen als Finish Fetish, West Coast Minimalism en de Light and Space-beweging op de kaart te zetten, om de conceptuele (schilder)kunst een slinger te geven en de performance op te schudden. Zo liet Chris Burden zich er in zijn linkerarm schieten (1971). Ieder decennium dreven andere pioniers boven zoals Larry Bell, Ed Ruscha en John Baldessari.

De L.A.-scene is regelmatig het onderwerp van boeken en tentoonstellingen. Je moet dus van goeden huize komen om niet de zoveelste L.A.-tentoonstelling te maken. ‘Los Angeles. A Fiction’ beslaat twee verdiepingen en presenteert 34 kunstenaars en 84 auteurs. Auteurs? Jazeker, want in L.A. wemelt het ervan en zij hebben mede het beeld van L.A. gestalte gegeven. Toch is de toevoeging van de tientallen tekstfragmenten van ondermeer Joan Didion, Bret Easton Ellis, Charles Bukowski niet de noviteit die deze tentoonstelling een meerwaarde geeft. De teksten hangen als miniposters aan de muren, vaak naast de tekstbordjes bij de kunstwerken. Geen hond die ze leest. Deze tentoonstelling bewijst weer eens dat het verschrikkelijk moeilijk is tekst in een tentoonstelling te integreren. Gelukkig zijn de fragmenten ook gebundeld in een boek.

Diverse thematische lijnen lopen door de tentoonstelling zoals de opart die vanouds sterk geworteld is in L.A.. In een tentoonstelling die de mythe van L.A. wil ontmaskeren, bestaande uit weergalozes zonsopgangen, boulevards met eindeloze palmbomen en de glamourwereld van Hollywood, springt ‘L.A.-native’ Alex Israel er direct uit. Deze ongekroonde opvolger van Andy Warhol heeft feilloos het DNA van de stad in de vingers. Een gigantisch geel plastic glas is niet slechts een ‘minimal’ sculptuur, het verwijst ook naar de in de jaren vijftig in L.A. ontstane stroming Finish Fetish, naar de zonnebrillencultus onder Hollywoodsterren en naar Israels eigen zonnebrillenlijn Freeway. Ook in zijn schilderijen verknoopt de kunstenaar behendig allerlei referenties. Meer kunstenaars spelen in op de couleur locale. Verveelde en verwende jongeren zijn de helden op de doeken van Brian Calvin. Met veel oog voor motieven, kleur en patronen legt Jonas Wood de terrassen en interieurs van de middenklasse vast in zijn tekeningen. De expositie laat zien hoe William Leavitt en David Hockney al eerder dit domein bestreken. Hockney verhuisde in 1964 naar L.A. en nam daar de privézwembaden tot onderwerp.

Thematische lijnen

Dat wat ik ‘staged reality’ noem, een soort sub-stroming van popart, is een ander gegeven waar diverse kunstenaars mee werken. In de geest van Daniel Spoerri vijftig jaar eerder, plakt Samara Golden een geënceneerde smetteloze eethoek, type ‘plastic fantastic meets Barbie’, aan de muur. De idylle is gekanteld, de opgepoetste perfectie is spaak gelopen. In een stad die in de greep is van de filmindustrie loop je het gevaar in ieder kunstwerk dat er vandaan komt een filmset of prop te lezen dat ‘het systeem bekritiseert’.

In het geval van het voortdurende duo Lizzie Fitch & Ryan Trecartin is Hollywood onmiskenbaar een van de bronnen. Het tweeluik ‘Plaza Point’ (2009) dat de wereld op de hak

neemt en uitvergroet, is overdonderend chaotisch. Hyper zelfs. De films kennen een snelle afwisseling van beelden en zowel het acteren als de grime zijn sterk overdreven. Sterk is dat de films worden vertoond in een decor/installatie waardoor je de indruk hebt middenin hun absurde universum te staan.

Alhoewel er prachtig werk te zien is, stuiten we toch op het manco van de tentoonstelling: het ontbreken van focus. Het is bijvoorbeeld aan de kijker om de thematische lijnen te ontrafelen, ze bepalen niet de inrichting. Regelmatig is onduidelijk waarom bepaalde kunstenaars bijeen gebracht zijn in een ruimte of waarom – meestal de oudere – kunstenaars een zaal voor zichzelf hebben. Wat is bijvoorbeeld de motivatie om de tentoonstelling te

p. 22 (3)

starten met een zaal ouder werk van Charles Ray? Hij is niet de meest bepalende figuur momenteel. Het grootste bezwaar is dat de tentoonstelling niet duidelijk kiest tussen een kunsthistorisch overzicht of een actuele stand van zaken. Het doet allebei een beetje en dat is nooit een goed idee. Van de pioniers zijn zowel klassiekers als recente werken opgenomen. Doordat strikt is gekozen voor levende en nog in L.A. wonende kunstenaars vallen er gaten. Chris Burden had bijvoorbeeld het beeld van de performance kunnen completeren en James Turrell die van de Light and Space-beweging.

Verbanden

Wat eventueel pleit voor een kunsthistorisch overzicht is dat er intergenerationele verbanden worden aangetoond zoals die tussen Ed Ruscha en Alex Israel, twee schilders die beiden de ziel van L.A. en Hollywood onderzoeken. Anderzijds lijkt de aanwezigheid van de oudere generatie soms een legitimering van de jongere kunstenaars. Het is storend dat bij de gereduceerde schilderijen van Math Bass wordt verwezen naar de conceptuele benadering van John Baldessari. Alsof alle schilderkunst uit L.A. bij voorbaat die eigenschap heeft. De jonge garde kan moeiteloos op zichzelf staan, hun verhaal is bovendien minder gekend dan dat van hun voorgangers en hun werk is krachtig.

Het is opvallend dat L.A. grossiert in eelingen die hun eigen koers varen, zoals Tala Madani die weerzinwekkende mannetjes met primitieve driften neerzet in haar animaties en schilderijen. Madani heeft trouwens ook een solo in La Panacée momenteel. Of Kelly Akashi die brandende kaarsen als slangen langs een grillige, koperen ‘kroonluchter’ laat kronkelen of glazen sekspeeltjes in haar kunstwerken gebruikt. Dit soort onclassificeerbare mensen laten zien dat de L.A.-kunstscene kerngezond is.

Lynchiaanse trekjes

De in 2016 bij La Panacée aangetreden Nicolas Bourriaud (medeoprichter van het Parijse Palais de Tokyo) pakt het anders aan in zijn eerste tentoonstelling in zijn nieuwe thuishonk. Bourriaud, een man van theorieën en strategieën, vergelijkt de positie van Montpellier en Parijs met die van L.A. en New York. Zo heel gek is dat nog niet, gezien de ligging van Montpellier nabij de zee, de uitbundige palmbomen en de zuidelijke, Midderraanse cultuur. Bourriaud poneert dit natuurlijk omdat hij ook is aangesteld als directeur van het – in 2019 te openen – prestigieuze kunstcentrum MoCo ofte Montpellier Contemporain en hij mogelijk een voedingsbodem wil creëren voor de toekomstige activiteiten. Daarnaast is hij überhaupt nooit te beroerd om het debat aan te jagen. Om zijn beweringen kracht bij te zetten, lijkt Bourriaud gezocht te hebben naar een inhoudelijke link met L.A. en heeft hij die gevonden in de artistieke erfenis van cultregisseur David Lynch. Toevallig draait ook de documentaire ‘The Art Life’ in de Franse cinema’s. Hierin dicteert Lynch met zijn typerende snerpende stem zijn herinneringen aan zijn ontwikkeling als schilder.

De stelling die Bourriaud met ‘Retour sur Mulholland Drive – Le minimalisme fantastique’ neerzet, is dat bepaalde Lynchiaanse trekjes gemeengoed zijn geworden onder de generatie kunstenaars die vanaf 2000 ten tonele verscheen. Denk aan aspecten als een typisch gebruik van (met name stroboscopisch) licht, de verwarring over realiteit en droom, het oproepen van parallelle werelden en de angst voor de alledaagse werkelijkheid. Met minimale middelen zetten deze kunstenaars de codes uit de populaire cultuur naar hun hand of geven ze een banaal voorwerp een fantastisch voorkomen, aldus Bourriaud. Het gaat weliswaar te ver om in deze heterogene groep van vijftig kunstenaars deze surrealistische uitgangspunten inderdaad als gemene deler vast te stellen, maar het is wel prikkelend en geeft als gedachte-experiment scherpte aan de hele exercitie.

Associaties

Anders dan verwacht bij een Lynchiaans verhaal, baadt de eerste zaal gewoon in het licht. Door associaties en beeldrijm rijgen de kunstwerken zich moeiteloos aan elkaar. Er valt veel te ontdekken, ook doordat veel werk vrij recent is. De meeste kunstwerken zijn wonderlijk in hun vorm en materiaalkeuze zoals de ‘praakast’ van Ajay Kurian. In de twee identieke zwarte spiegelkasten zijn een Minions poppetje, dobbelstenen, neonvetters, nepmos en veel dingen die niet thuis te brengen zijn, uitgestald. Alles is felgekleurd, tactiel en hoogst artificieel. Uit welke dimensie is dit enigmatische object gekatapulteerd?

De gebreide vloerkleden van Jennifer Tee bevatten taoïstische motieven of folkloristische patronen en boren een rituele wereld aan. Een grote foto-uitsnede van een Japanse sjamane die een van de vele slangen rond haar hals in haar mond klemt is samen met de uitsnede van een oeroude, magische boom door Lothar Hempel in een theatrale, altaarachtige setting geplaatst. Het leidt de gedachten naar spiritualiteit en het bovennatuurlijke. Binnen deze constellatie weekt het werk van Alisa Baremboym en Lisa Holzer zich los van het ‘postinternet’ etiket. Verfrissend. Baremboym's onorthodoxe materiaalcombinaties, zakjes met chemische

‘John Doe in the metacity’ in St.-Gorikshallen Brussel

Over de (on)werkelijke staat van het (on)bekende

Inge BRAECKMAN

De roeping van Brussel om emblematisch te worden voor een nieuwe utopie, namelijk deze van een ‘metacity’ waar de definitie en de waardering van welke identiteit men heeft, niet afhankelijk is van de plek waar men vandaan komt – iets wat het bitREPUBLIC-project (dat de conditie van de vluchtelingen en de aanvragers van asiel ter harte neemt) het meest letterlijk toont. Dat is het uitgangspunt van de tentoonstelling ‘John Doe in the

p. 22-23 (1)

metacity’ in de Sint-Gorikshallen in hartje Brussel. Tien kunstenaars uit verschillende disciplines werden hiervoor door de curator Stéphanie Pécourt samengebracht en geven er hun mening op een al dan niet utopische architectuur weer. Leidraad voor de hele tentoonstelling is het treffende motto van Antonio Gramsci: ‘C’est quand le vieux monde est en train de mourir, et que le nouveau monde tarde à naître. C’est dans ce clair-obscur que naissent les monstres’. Elk van de kunstenaars neemt het ruimtelijke territorium van onze levens daarbij als uitgangspunt. Want utopisch of niet, het ruimtelijke territorium is steeds een fantasma-object, of net het omgekeerd.

vloeistoffen, keramiek, hars en vinyl, leggen ineens een meer alchemistische kant bloot en de plaatjes in Holzers werk lijken op boodschappen uit een parallelle realiteit.

Cinefielen zullen in de halfverduisterde ruimte met vuilcontainer de achterplaats van Winkie’s Diner uit de ‘Mulholland Drive’ herkennen. Niets is wat het lijkt. Dat wat een besmeurde container lijkt te zijn, is feitelijk een schilderij. Alle onderdelen zijn gemaakt van verf op doek behalve de gipsen wielen. Kaz Oshiro haalde het grapje elders ook uit met versterkers, magnetrons en wasmachines.

De derde verduisterde blauwe zaal doet een appél op de zintuigen. Voor de opmerkzame kijker valt hier veel te halen. De kleur stimuleert de associatie met de blauwe kubus die in ‘Mulholland Drive’ een sleutelrol speelt. Twee figuren onder fluwelige blauwe dekens zetten de Lynchiaanse beklemmende sfeer sterk neer, zeker wanneer de ademhaling de dekens doet bollen (Wendy Jacob). In een wasmachine fluoresceert een vaat van uraniumglas onder de ultraviolette straling, visjes zwemmen in het afwaswater (Max Hooper Schneider, ‘Cold War Dishwasher’, 2015). De ondiepe aquaria van Hicham Berrada, die uit een Lynchiaans interieur lijken te stammen, werpen licht op een alternatief soort leven. Slierten banen zich een weg door een donkere, vloeibare massa.

De tentoonstelling is klein maar fijn en maakt duidelijk dat het fingerspitzengefühls van Nicolas Bourriaud springlevend is. Niet alleen heeft hij een spannende groep kunstenaars bij elkaar gebracht, ook zijn de geselecteerde kunstwerken bijzonder afwisselend in uitingvorm. Sterker nog, ze zijn opvallend hybride en onttrekken zich aan de klassieke disciplines. Net als de film, is de tentoonstelling een klein avontuur.

Nanda JANSSEN is curator en schrijver, en verblijft met steun van het Mondriaan Fonds in La Cité Internationale des Arts, Parijs

‘Los Angeles. A Fiction’ tot 9 juli in MAC Lyon, FR. www.mac-lyon.com

‘Retour sur Mulholland Drive’ tot 23 april in La Panacée Montpellier, FR. www.lapanacee.org

Hoewel de tentoonstelling als een kritisch laboratorium wil fungeren is het toch in de eerste plaats opgevat als een tentoonstelling waarbij de werken elk op zich worden getoond. Bij het betreden van de eerste verdieping van de tentoonstellingsruimte staan we onmiddellijk oog in oog met het werk ‘Opera Aperta I – The tears of the fish are falling in the water’ van Honoré d’O. In zijn rolboekstelsel van 60 kilogram en ongeveer 81 meter lengte toont hij er in een uitgesponnen beeldverhaal zijn tegelijk ‘(dis)utopische’ en werkelijke visie op de ruimte, het leven en de urbanisatie.

Erwan Maheo toont er zijn kijk op de ‘ideale’ stad aan de hand van een textielwerk dat hoog in de ruimte van Les Halles hangt. Van Nicolas Bourthoumieux is er een dubbele projectie en een polaroid te zien. “Depuis toujours j’enregistre en vidéo et en photographique ce qui m’interpelle, ce qui m’interroge et m’inquiète, au hasard de mes voyages et de mes errances”, stelt hij. We zien op de ene video halfdode vissen in een aquarium in Seoul, op de andere een Berlijns publiciteitsbord dat promotie maakt voor onder andere bordelen.

Van Erki De Vries & Pieter Huybrechts is er ‘The Bookproject’ te zien, waar ze in 2012 begonnen zijn. Daarvoor hebben ze een installatie ontwikkeld op een lange sokkel als een soort architecturale maquette, gebaseerd op een boek, met verschillende inkijken. Xavier Chassaing leidt ons met zijn 3D-film binnen in een wereld van canyons en cactussen, waar een licht als een rivier doorheen loopt. Deze video werd opgenomen in de tuin van Oaxaco in Mexico.

Deze tentoonstelling verrast door de ruimte waarin ze is opgesteld en door de diversiteit van de visie op wat dystopie, of net niet, zoal kan zijn.

‘John Doe in the metacity’ tot 21 mei in St.-Gorikshallen, Sint-Goriksplein 1, Brussel. Open ma-zo van 10-18 u., do tot 22 u. www.hallesaintgery.be